

mıdır: Birinci kısım ahlâk teorilerinin tenkidine, ikinci kısım yeni bir normatif ahlâkın esaslarına aittir. Ahlâkın konusu, ahlâkî kesinliğin diğer kesinliklerden farkları, ahlâkla hukuk, sanat ve iktisat gibi değerler arasındaki münasebetler, ahlâkın dinle ilgisi, metafizik, formalist ve ilimci ahlâk teorileri izah ve tenkit edilmektedir. Müellif ikinci kısımda normatif bir ahlâkın kurulma zarureti ileri sürüyor. Ona göre normatif ahlâkın üç prensipi vardır: 1) İdeallik prensipi, 2) Tekâmül prensipi, 3) Ahlâkî kesinlik prensipi. Ahlâkî ideallığın prensipinin formel esası tamamlık (intégrité); materyel esası *değerlendirme*'dir. Burada ahlâkî ideallığın hé-téronome ve anomique görüşlerini tenkit eden müellif, bunun autonome olması neticesine varıyor. Ahlâkın muhtevası teessürî hayattır: Korku, ümit, gurur ve aşk derecelerinde teessürî hayatın inkişafı ahlâkî fiili kuvvetlendirir, fakat onu doğrudan doğruya teşkil etmez.

Kitabın ağırlık merkezini kişilik (şahsiyet) meselesi teşkil etmektedir. Şahsiyet ahlâkın hem fail hem hedef olarak mevzuudur. Fakat kişilik sırf metafizik bir entité, yahut psikolojik bir terkip değildir. Ahlâkî kişilik biyolojik, ruhî ve içtimâî âmillerin ortasında diyalektik bir inşadır. Onun tetkiki hem ahlâkîliğin hem bütün insanî varlığın tetkiki demektir. Müellif burada kişilik hakkında ileri sürülen fikirleri tenkit ettikten sonra onun diyalektik inkişafında en mühim vasıf olarak «vazife» yi görüyor: her kişilik bir vazifenin gerçekleşmesi, başka tabirle insanın daima bir alternatif karşısında yeni bir terkip başarımından ibarettir. Vazife bize dışımızdan teklif edilmez, o bizim insanî teşekkülümüzden kendi kendimizi yaratmamızdan ibarettir. Son bahisler ahlâkî tatmin, yaptırıcılık, ahlâkî davranışın metodu, ahlâkî değer ve hüküm, ahlâk tipleri meselelerine ayrılmıştır.

H. - Z. ÜLKEN: SOSYOLOJİYE GİRİŞ

Üçler Matbaası, İstanbul, 1947 Shf. 192.

Hilmi Ziya Ülken bu kitabında bir sosyoloji ders kitabına giriş mahiyetinde olan umumî meselelere temas etmektedir. Müellif evvelce neşretmiş olduğu Sosyoloji adlı eserde (1942) tetkik edilen içtimâî morfoloji ve fizyoloji bahislerine burada hiç temas etme-

den sosyolojide metod, umumî sosyoloji, sosyal meseleler, tecrübî sosyoloji bahisleri üzerinde duruyor. Evvelâ içtimaî hâdise hakkındaki görüşlerini tahlil ve tenkit ediyor, ve her içtimaî münasebete giren tabii hâdisenin içtimaî bir rol oynadığı neticesine varıyor. Bir tabiat ilmi olmak itibariyle sosyolojide temel ve müştak hâdiselerin ayrılması lüzumunu, fakat bu ayrılışın yanlış tefsirlerini inceliyor. Bu meselede bilhassa tek taraflı görüşleri tenkit ediyor. Burada müellif sosyoloji ile tarih felsefesini karşılaştırıyor. Ve ikisinin karıştırılmasından doğan hatalar üzerinde duruyor. Umumî sosyoloji bahsinde içtimaî fonksiyonlar tabakalar ve iş bölümü, ufki ve şakulî bölüm muvazenesinin kaybolması, mücerret sınıf mefhumu, kollektif iş, kollektif ruh, içtimaî tekâmül ve yanlış tefsirleri, ilâh... meselelerine dokunuyor. Kitabın mühim bir kısmı tecrübî sosyoloji metodunun izahına, tatbik tarzına ve bu metodun modern ve iptidaî cemiyetlerden bazılarına tatbikından alınmış uzun misallere hasredilmiştir. Bu kitapta müellif Le Play Mektebi metodlarından mülhem olmakla beraber bunları kendi sistemine göre kullanmakta ve sosyolojiyi felsefî tenkidin kontrolü altında bir nevi tasvirî ilim olarak görmektedir.

H. Z. ÜLKEN: MİLLET VE TARİH ŞUURU

Pulhan Matbaası 1948, Shf. 384

Müellif bu kitabın birinci kısmında 1924 - 1948 yılları arasında 24 yıl içinde muhtelif dergiler ve gazetelerde milliyetçilik, millî kültür ve millî tarihe ait yazılarını toplamış ve onları hem neşir tarihlerine, hem de mevzularına göre tertip ederek, aradan geçen zamanın eskittiği üslûplarını az çok sadeleştirerek tekrar neşretmiştir. Bu suretle H. Z. Ülken dörtte bir asır içinde memleketin fikir hayatı içindeki gelişmeleri takip eden kendi milliyetçilik görüşlerini toplamış bulunuyor. Kitabın ikinci kısmı Türk kültürünün iptidaî maddesi (yahut malzemesi) ile Türk milletinin teşekkülü adlı yeniden yazılmış iki fasıldan ibarettir. Birinci fasılda Türk kültürünü yaratmak için sanatkârın, âlimin, filozofun, ahlâkçının, terbiyecinin, edibin, ilâh.. başvuracağı müşterek malezme ve temelden, Anadolu'nun folkloru, örf ve âdetinden bahsedilmektedir. Müellif bu malzemenin Türk sanatkârı ve mütefekkeri ta-